

iz Bretanje, kakršno smo spoznali v preteklih dneh, novo in staro, ob morju in po no-tranjosti. Spomnil pa sem se tudi vseh tistih Bretoncev, ki so toliko pripomogli, da nam je njihova dežela postala domača: županov in zadružnikov, agronomov in urbanistov, oceanologov in kmetov; predvsem pa sem ob tem mislil na našega vodnika po Bretanji, profesorja Philipponneauja in na njegovo knjigo o tej deželi z značilnim naslovom: Pokonci, "Bretanja! Kakor so storili vse, da smo jo lahko spoznali, tako si tudi na vso moč prizadevajo za njen napredek; ta na tem, drugi na drugem področju. In pomislil sem na tisti odstavek iz knjige o francoskih provincah, ki jo je združno napisal cvet francoskih literatov in kjer je zapisano: "Stare noše izginjajo in mnoge tradicije ugašajo. Toda v Bretanji se vedno in zagreto bijejo za kak ideal. Ta pač menja barvo, danes je rdeč namesto bel, toda zagovarjajo ga z enako vnemo in enako nesebičnostjo." Nehote pa sem se spomnil in jim pritrdil-tudi tistih zadnjih besed v tem tekstu: "Obrazi Bretanje ... kako so različni! In vendar imajo nekaj skupnega. Naj bodo pogledi obrnjeni k morju ali k zemlji, nikoli niso zakovani in vedno se spet dvigajo. Bodisi da gre za menhire ali zvonike, svetilnike ali calvaires, izzive ali prekletstva, divje boje za ali proti ... Bretanja dviga tako kamne kot srca".

Marjan Ravbar

SLOVENCİ PO SVETU

Slovenske rojake izven meja Jugoslavije imamo na dveh področjih, ki se v mnogih pogledih bistveno razlikujeta. Prvo takšno področje so slovenske robne pokrajine. To je slovenska zemlja, ki pa iz raznih vzrokov, največ diplomatskih, ni bila vključena v narodne državne enote, ki so v skladu s predpisi o etnični razmejenosti. Bistveno drugačna je druga kategorija slovenskih rojakov v inozemstvu. To so Slovenci - izseljenci, raztreseni široko po svetu, bodisi tisti, si so se sami izselili, bodisi njihovi otroci ter vnuki in mogoče že pravnuki.

Naše izseljevanje se je vključilo v evropsko izseljevanje šele v drugi polovici 19. stoletja. Naraščalo je vse do prve svetovne vojne, ko so delno spremenjene razmere, še bolj pa omejitve, izseljevanje precej zavrle. Nov val slovenskega izseljevanja pa se je dvignil po letu 1960. Toda to je že bistveno drugačno izseljevanje. To so naši zdomci, ki pa jih zaradi specifičnih vzrokov tu ne bomo obravnavali.

Omejili se bomo predvsem na našo najstarejšo in najbolj množično ekonomsko emigracijo. Nobena od pokrajin Slovenije ni ostala pri tem neprizadeta. Redke so slovenske družine, ki ne bi imele nikogar v izseljenstvu. Ta ugotovitev je važna z demografskega, ekonomskega, nacionalno-zgodovinskega in političnega vidika.

Intenzivnejše se je začelo že pred 100 leti in je doseglo višek v letih od preloma stoletja do l. 1914. Zaradi tega je danes zelo težko govoriti o tem, koliko naših ljudi se je izselilo in koliko jih je še danes v tujini. To je težko dognati že zaradi tega, ker izseljevanje z našega ozemlja ni bilo usmerjeno le v določene točke, niti ni bilo organizirano, niti ni ustvarjalo v naseljitvenih teritorijih kakšnega strnjenege narodnostnega ozemlja, kakor so ga ustvarili Angleži v Severni Ameriki ali Španci in Portugalci v Južni Ameriki. Posledica tega je bila, da so se izseljenci v narodnostnem pogledu hitro

prilagajali svoji okolici, in je zato težko definirati, kdo je slovenski izseljenec. Težava je tudi v tem, da se prikazujejo uradni podatki o izseljencih po državljanstvu in ne po narodnosti. Tako statistike izpred prve svetovne vojne izkazujejo Slovence za Avstrijce ali za Italijane (Primorski Slovenci).

Ta sestavek je nastal iz potrebe, saj je minilo že več kot dvajset let, ko je bila v Geografskem Vestniku objavljena študija "Slovenski izseljenci" Slave Lipoglavšek-Rakovec. Sestavek o slovenskem izseljevanju je le skrajšan povzetek seminarske naloge na oddelku za geografijo, ki je nastajala v letih 1968/69. Obenem pa je celotna študija objavljena pod enakim naslovom pri Inštitutu za geografijo Univerze v Ljubljani. Študija skuša, kolikor je mogoče prikazati geografsko razprostranjenost slovenskih naselbin. Deloma smo skušali zajeti socialne razmere med slovenskimi izseljenci, pri tem pa smo izločili zgodovino izseljevanja, ker menimo, da je bilo o tem že mnogo napisanega. Prav tako se nismo zanimali za potek poselitve Slovencev v novem kraju. Poseben poudarek pa smo posvetili poglavju o slovenskih organizacijah v zamejstvu, to je o gospodarskem in društvenem oziroma prosvetnem delu med našimi rojaki. Prav tako ne nameravamo govoriti o vzrokih slovenskega izseljevanja, kajti tudi o tem je bilo že mnogo napisanega in menimo, da se stvari že znane. Slika naj bi prikazala današnje stanje, to se pravi današnjo razprostranjenost slovenskih organizacij in društev po svetu in sedanje socialne razmere med našimi izseljenci. Pri iskanju, kje so slovenske organizacije, pa je bilo nujno, da smo prikazali tudi razprostranjenost naselij in skušali navesti vsaj približno število naših rojakov. Naš namen je bil, da prikažemo kompleksno sliko o starejši slovenski emigraciji na podlagi obstoječe literature. Pri delu smo naleteli na določene težave. Največja ovira je vsekakor v tem, da podatkov o slovenskih starejših ekonomskih emigrantih tako rekoč ni. Literatura nam je nudila preveč medlo sliko, predvsem pa je bila ta slika že zastarela. Poskušali smo dobiti vsaj sodobne podatke. Največ gradiva smo dobili pri "Slovenski izseljenski matici", pa tudi v periodičnih časopisih kot so "Slovenski izseljenski koledar", "Obvestila Slovenske izseljenske matice", "Rodna gruda", "Koroška kronika". V veliko pomoč nam je bilo tudi lokalno časopisje, ki izhaja v Sloveniji, ter arhiv RTV Ljubljana. Kljub temu, da smo zbrali veliko gradiva se zavedamo, da to vseeno ni popolna slika slovenskega izseljenstva. Pri pisanju nam je bilo v veliko oviro to, da smo dobili podatke za različna časovna razdobja. Najnovejši so iz leta 1968, mnogo jih je izpred leta 1960, najstarejši pa so celo izpred druge svetovne vojne. Velika težava je tudi v tem, da smo večkrat naleteli na primere, da v določenem kraju slovensko društvo sicer še obstaja, toda ne deluje več. Slovenci pa kljub temu živijo v tem kraju in vsak po svoje vplivajo na družbo, morda pa se tudi že ne čutijo več slovence...

I. CELINSKO IZSELJEVANJE

1. SLOVENSKI IZSELJENCI V AVSTRIJI IN NEMČIJI

Že zelo zgodaj so se naši ljudje izseljevali v industrijske predele srednje in zgornje Štajerske. Slovenci so se naseljevali v Gradcu in njegovi okolici, v Brucku, Judenburgu, Leobnu, Voitsbergu, manj pa v Hartenbergu, Weizu, Feldbachu in vzhodni Štajerski. Povsod so se Slovenci v nemškem okolju hitro asimilirali in danes o teh izseljenkih nimamo nobene prave slike več.

Poleg industrijskih predelov na avstrijskem Štajerskem je najstarejše slovensko izseljensko ozemlje v Evropi Rensko-westfalska pokrajina. V Westfaliji so konec prejšnjega stoletja odhajali predvsem revnejši prebivalci, ki niso imeli sredstev za pot preko oceana. Sprva so se naselili v okolici Duisburga, kjer so našli zaposlitev v premogovnikih. Počasi pa so se razselili po vsem Porurju. Pred prvo svetovno vojno je bilo po Deželičevih sodbah v Nemčiji 70 000 Jugoslovanov - večinoma Slovencev. Rakovčeva je tik pred drugo svetovno vojno ugotovila tam le še 40 000 Slovencev. Današnje številk pa kažejo, da živi v Nemčiji samo še približno 15 000 Slovencev, k njim pa lahko prištejemo še kakih 4 000 političnih emigrantov. Velikemu zmanjšanju števila naših rojakov pa ni vzrok le asimilacija in zatiranje v času nacizma, marveč tudi to, da so mnogi Slovenci pred nacizmom in nacionalnim zatiranjem "bežali" v druge države zahodne Evrope.

Med obema vojnama sta v Nemčiji delovali dve organizaciji, ki sta imeli po vsej Westfaliji raztreseno mrežo podružnic. To sta bili "Zveza slovenskih katoliških društev Sv. Barbara" in "Zveza jugoslovanskih delavskih in podpornih društev". Po vojni sta se sicer obnovili, ali bolje povedano, nastale so povsem nove organizacije. Ustanovitelji in voditelji so politični emigranti - eksponenti protijugoslovanske politike. Kot protiutež emigrantskim društvom deluje v Westfaliji "Jugoslovanski delovni odbor". Njegova dejavnost je usmerjena le v to, da organizira vsakoletne izlete v domovino. Jugoslovanski klubi obstoje še v Stuttgartu, Münchnu in Berlinu. V Aachenu je športno društvo.

Najvažnejšo vlogo v slovenskih društvih v Zahodni Nemčiji, kakor tudi v Avstriji, imajo duhovniki - povečini politični emigranti. Njihova dejavnost je prvenstveno usmerjena na opravljanje verskih obredov v slovenščini. Poleg tega pa duhovniki skrbijo še za kulturne prireditve in iščejo zaposlitev za novo ekonomsko emigracijo. Duhovniki so v veliki večini duhovni vodje pevskih društev, pa tudi dramskih krožkov.

Splošna značilnost slovenske emigracije v Nemčiji je, da je, če upoštevamo še najnovjšo sezonsko, najmočnejša od vseh naših v Evropi. Kljub številčnosti pa društvene dejavnosti tako rekoč ni. Ta "neaktivnost" je posledica dveh zelo važnih faktorjev:

1. Stari izseljenci so raztreseni po vsej Nemčiji, poleg tega pa je nacizem odigral veliko vlogo pri asimilaciji nemških Slovencev.
2. V Nemčiji delujejo mnoge protijugoslovanske organizacije, ki zaslepljujejo izseljence, zato se marsikateri Slovenec iz previdnosti raje ne vključi v nobeno.

Nova, sezonska emigracija bi morala biti gibalo vsega društvenega življenja med izseljenci. Pritegniti bi morala staro, že asimilirano emigracijo in jo na novo vključiti v slovenska društva.

2. SLOVENSKI IZSELJENCI V FRANCJI

Francija je postala naša nova Amerika, ko so ZDA zaprle vrata doseljencem. Tisoči slovenskih izseljencev so se v tem času naseljevali v industrijskih in rudarskih predelih vzhodne Lorene in Pas de Calaisa ter v departementih Mosele, Merthe et Mosele in Nord. Selili so se iz domovine in iz Westfalije. Višek izseljevanja je bil tik pred veliko gospodarsko krizo 1.1929. Tedaj je bila v omenjenih departementih dobra polovica vseh naših ljudi v Franciji. Ta emigracija, ki živi tu, je zaposlena v glavnem v rudnikih. Ostali izseljenci, zaposleni predvsem v poljedelstvu in gozdarstvu, pa so raztreseni po vsej Franciji. Danes se računa, da živi v Franciji 34 000 Slovencev.

Naši izseljenci so si osnovali številne podporne, kulturne in športne organizacije. Delovale so na podobnem načelu kot ameriške zavarovalno-podporne organizacije, čeprav jih po obsegu ne moremo primerjati z njimi. Podporna društva so bila organizirana bolj na priložnostnem delovanju, vendar so kljub temu bila v lepo korist našim rojakom. Druga svetovna vojna je pomenila konec vsega delovanja izseljencev. Propadle so vse slovenske organizacije, kakor tudi vsi izseljenski časopisi. Po vojni se je zopet obrnilo na bolje. Leta 1945 so v Merlebachu ustanovili Komite narodne osvoboditve Jugoslavije. Danes deluje v Merlebachu naslednik tega društva pod imenom "JPPD Jadran".

Današnja dejavnost slovenskih izseljencev v Franciji je omejena na društveno, kulturno in podporno področje. V zadnjem času ta društva posvečajo čedalje večjo pozornost zbiranju naših rojakov za skupinska potovanja v domovino. Trenutno deluje v Franciji šest društev, ki imajo še 23 podružnic. Matična društva so: "Združenje Jugoslovanov v Franciji" iz Sallauminesa, "Jugoslovanski klub" in "Bratstvo in Jedinstvo" iz Pariza, "Jadran" iz Merlebacha, "Društvo sv. Barbare" iz Jean d'Arca in "Slovensko delavsko društvo" iz Aumetza. Poleg teh društev deluje še nekaj pevskih društev.

Centri, oziroma njihove podružnice, so skoncentrirani na dveh področjih, ki sta po številu nam znanih društev približno enako močni. V severni Franciji deluje 11 društev. Centra društvenega življenja sta Lievin in Sallaumines, kjer živi tudi največ Slovencev. V vzhodni Franciji, kjer je sicer naših rojakov mnogo več, pa je znanih le 10 društev. V tem predelu je tudi evropski slovenski "Cleveland" - Freyming-Merlebach. Tretje področje, kjer so slovenska izseljenska društva, je Pariz.

Kakor po vsem svetu ima cerkev tudi pri francoskih Slovencih pomembno vlogo. Župnišča so v šestih mestih: dve v Parizu, nato pa še v Lievinu, Aumetzu, Merlebachu in Nici. Verska služba pa se opravlja še v 41 krajih po vsej Franciji. Duhovniki opravljajo tudi posredovalno vlogo med slovenskimi izseljenci, ki odhajajo v Severno Ameriko oziroma v Avstralijo, kamor je tudi po drugi svetovni vojni še vedno usmerjen močan tok izseljevanja.

3. SLOVENSKI IZSELJENCI V BELGIJI IN NA NIZOZEMSKEM

Prvi Slovenci so prišli na Nizozemsko že pred prvo svetovno vojno, in sicer iz Nemčije. Število preseljenih družin pa ni bilo večje od 50. Vsi drugi izseljenci so se priselili med leti 1925 in 1930, ko se je začela eksploatacija limburških premogovnikov. Število slovenskih rojakov je rastle do začetka druge svetovne vojne, ko je doseglo približno številko 2000. Med okupacijo Nizozemske jih je bilo veliko izseljenih ali pa izgubljenih, tako da nam je danes na Nizozemskem znanih le še približno 350 družin. Žive na skrajnem jugu države v pokrajini Limburg.

Tudi slovenski živelj v Belgiji ima podobne karakteristike kot v Holandiji. Slovenci so se tudi izključno naseljevali le v rudarska naselja, ki so na SV, v provincah Limburg in Liege. Koliko je Slovencev v Belgiji? Običajno se je pred vojno navajala številka 6000, ki pa je bila že po mnenju Lipoglavškove previsoka. Obvestila SIM za leto 1968 menijo, da sedaj prebiva v Belgiji cca 3500 slovenskih ekonomskih in 280 političnih emigrantov. E. Petrin pa ugotavlja, da so tudi te številke previsoke, ker so se mnogi Slovenci v zadnjem času odselili v druge države zahodne Evrope, se repatriirali ali pa odšli v prekomorske države.

Slovence v obeh državah loči le državna meja, sicer pa je v obeh Limburgih velika večina slovenskih izseljencev v obeh državah. Prav zaradi tega je društveno življenje ne lo skoncentrirano v Limburgih, marveč v obeh državah delujejo društva, ki imajo podružnice tako v Belgiji kot na Nizozemskem.

Centra družabnega življenja sta Eysden v belgijski in Heerlem v nizozemski Sloveniji. V Eysdenu je sedež društva "Sveta Barbara" in društva "Slomšek", ki je kakor društvo "Jadran" v Charleroisu pod močnim vplivom emigrantske duhovščine. Emigranti so zelo dolgo imeli tudi vpliv v društvu "Sveta Barbara", vendar se je le-to v zadnjem času otreslo njihovega vpliva. Društvo je sicer ostalo katoliško, toda stiki z domovino so zadovoljivi. Ko so emigranti izgubili poziciji v Sveti Barbari, so l. 1967 ustanovili društvo "Martin Slomšek" v Eysdenu. L. 1965 pa je bilo ustanovljeno društvo "Slovenska skupnost" v Genku.

Nastanek dveh društev v zadnjem času v Belgiji je v popolnem nasprotju s tendencami vseh naših društev po svetu, kajti število slovenskih organizacij se neprestano manjša, kar je tudi logično zaradi procesa asimilacije. Belgija je tako edini znan primer na področju starejše emigracije, kjer se je število društev povečalo.

V Belgiji je 39 krajev, kjer sodelujejo slovenske izseljenske organizacije. Od tega so v 15 krajih podružnice "Svete Barbare". Druga društva poleg že naštetih pa so še: "Svobodna Jugoslavija" v Seraingeu, "Jadran" v Eysdenu, tamburaška skupina v Eysdenu ter Edinost in Zvon v Heerlemu.

4. DRUGI SLOVENSKI IZSELJENCI V EVROPI

Manjše skupine Slovencev prebivajo tudi drugje po Evropi, zlasti v Angliji, kjer po mnenju "Koledarja društva sv. Mohorja 1969" iz Celovca živi celo 7000 emigrantov. Slovensko

Slovensko izseljevanje v Anglijo zajema čas po drugi svetovni vojni, ko so se tja izselili v pretežni meri politični emigranti. Razkropljeni so po vsem otoku. Največ jih je v Bedfordu (London) in Rochdalu (Sev. Anglija). Slovenci v Bedfordu imajo svoje "Slovensko društvo" in celo svoj list "Vestnik". V Londonu je "Klub Jugoslovanov", društveno glasilo pa "Klic Triglava".

Slovensko izseljevanje v Švico in na Švedsko je še manjše in je omejeno predvsem na sezonsko izseljevanje, ki se je razmahnilo po letu 1960. Samo sezonsko izseljevanje nas sicer tu ne zanima, kakor tudi ne problemi teh izseljencev, oziroma le toliko, kolikor je to v zvezi z društvenim življenjem.

V Švici je po "Obvestilih SIM" 7-10 000 Jugoslovanov, od tega je približno četrtnina Slovencev. Slovenci se vključujejo predvsem v tri jugoslovanske klube, ki delujejo v Zürichu.

V nasprotju z večino zahodnoevropskih držav, kjer živijo naši izseljenci, v Švici ni nobene strnjene kolonije. Naši rojaki so raztreseni po vsej deželi. Združujejo pa se v večje skupine jugoslovanskih delavcev. Izjeme so Slovenci - 300 Slovencev - v Amriswilleju (Bodensko jezero). Tu se je namreč v okviru kluba iz Zürichu leta 1968 osnovala posebna slovenska podružnica. Tako je ta podružnica prvo in doslej edino res slovensko društvo v Švici.

Na Švedskem je po "Obvestilih SIM" 12 000 Jugoslovanov. Vendar je tu delež Slovencev manjši kot delež "sezoncev" iz drugih republik. Jugoslovani, med njimi tudi Slovenci so organizirani v naslednjih klubih: l. 1962 je nastal Jugoslovanski klub v Eskilstuni, leta 1967 Jugoslovanski klub "Jadran" v Hålsingborgu in Jugoslovanski klub "Folklor" v Romebyju. Slovenske maše so v 19 krajih po Švedskem. Center slovenske verske službe je župni urad v Eskilstuni.

Slovenski izseljenci so še v SSSR, Španiji, nekaj jih je tudi v ČSSR. To je vse starejša emigracija. Številčno je šibka in se je v teku časa povsem izgubila, danes je tako rekoč ni.

5. ZNAČILNOSTI CELINSKEGA IZSELJEVANJA SLOVENCEV

Slovenske organizacije v Evropi niso bile nikoli tako številne kot podobne v ZDA. Podporni društva so nastajala po vzoru organizacij naših rojakov iz Amerike, čeprav jih niso niti po organiziranosti niti po številu nikoli dosegle. Vse evropske organizacije slovenskih izseljencev so nastale po prvi svetovni vojni. Rastle so do začetka druge svetovne vojne. Vojna vihra je povzročila, da je vsa izseljenska dejavnost zamrla. Po vojni so se slovenska društva sicer obnovila, toda v mnogo manjšem obsegu. Današnja razprostranjenost slovenskih organizacij je omejena na tri ločena področja. To so tista tri področja, kamor so se nekdanji Slovenci najbolj množično izseljevali: Westfalija, Vzhodna Francija in Severna Francija ter Limburg. Danes so slovenske organizacije na vseh teh področjih, izjema je le Westfalija, kjer nismo zasledili nobene društvene dejavnosti.

Zbrani podatki kažejo, da so Slovenci v belgijsko-holandskem Limburgu najbolj organizirani. Toda to je le posledica tega, da imamo za Francijo pomanjkljive podatke. Prav gotovo sta oba poselitvena centra Slovencev v Franciji številčno in organizacijsko pomembnejša od onega v Limburgu. Mesta Merlebach v Vzhodni Franciji ne imenujemo zastonj evropski Cleveland, saj v njem prebiva 6800 Slovencev. Pa tudi Lievin in bližnji Salaumines v severni Franciji pomenita več kot slovenska kolonija v Limburgu.

Med skupnimi značilnostmi naše stare ekonomske emigracije je treba vsaj omeniti prisotnost in vpliv cerkve na izseljence. Katoliški kler je bil od vsega začetka aktivno prisoten tako pri izseljevanju, kot pri vživljanju emigracije v novo okolje. Duhovniki ne srečujemo le kot poklicne misionarje in dušne pastirje, ampak ravno tako kot aktivne društvene delavce, pobudnike, soorganizatorje izseljenskih organizacij in društev, prosvetne in kulturne delavce, publiciste, urednike izseljenskih listov itd. Mnogi so po vojni zavzeli sovražno stališče do domovine, seveda je pa tudi precej izjem. Duhovščina je bila v povojnih letih med najodličnejšimi faktorji, ki so krojili odnos rojakov do nove ureditve v Jugoslaviji. Danes se je marsikaj spremenilo in mnogi že prihajajo na obisk v domovino. V Evropi trenutno deluje 33 duhovnikov, ki so povezani s škofijami v domovini. Mreža njihovega delovanja je dokaj široka, saj s svojo stalno ali občasno dejavnostjo pokrivajo velik del Evrope. Središča njihovega delovanja so v Angliji v 2 mestih, v Avstriji v 23, v Belgiji v 28, v Franciji v 35, v Nizozemski v 1, v Nemčiji v 49, v Švedski v 19, v Švici v 1 mestu.

Vpliv duhovnikov je še danes velikega pomena za naše izseljence. Predvsem krepe njihovo nacionalno zavest. S pomočjo duhovščine se izseljenci bore proti asimilaciji. Cerkev današnjemu tretjemu rodu izseljencev, ki je za asimilacijo najbolj dovzeten, pomaga predvsem tako, da jim omogoča poslušanje domače besede in da ohranja domače navade. Končno pa so verski obredi tudi neke vrste družabna srečanja naših izseljencev in imajo pomembno vlogo pri sklepanju mnogih slovenskih zakonov.

Slovensko časopisje v Evropi je revno. Vzrok temu je precejšnja neorganiziranost, majhno število Slovencev na določenem območju, pomanjkanje kapitala in ne nazadnje tudi bližina domovine, od koder je prav lahko dobiti domače časnike. Kljub omenjenim težavam je nekda v Evropi izhajalo 14 slovenskih časopisov. Izhajati so začeli po letu 1925. Vendar jih je večina prenehala izhajati že pred vojno. Danes izhaja še 6 časopisov ali društvenih glasil, toda večjo naklado - 15 000 imajo le Naše luči iz Celovca. To je časopis z Jugoslaviji sovražno vsebino, združuje pa vso našo politično emigracijo v Evropi in v prekomorskih državah. Drugi časopisi, 5 po številu so bilteni posameznih društev, ki objavljajo samo društvene vesti in izhajajo le občasno. Njihov pomen je v tem, da obveščajo člane o društvenem življenju. "Yugopresse" in "Glas jugoslavenskih izseljenika" izhajata v Parizu; v Heerlemu glasilo društva Sv. Barbara "Društveni vestnik"; v Angliji pa izhajata že omenjena časopisa "Klic Triglava" in "Vestnik".

Pri izseljenskem tisku nismo upoštevali domače revije "Rodna gruda" in "Izseljenskega koledarja", ki imata iz leta v leto večjo naklado in tako tudi nemalo vplivata na izseljensko zavest. "Rodno grudo" pošiljajo že v 46 držav na vseh pet celin.

Pavle Mihevc

OB POJMU "ČLOVEKOVO OKOLJE"

Ko si geografi, tako pri nas kot drugod po svetu, čedalje bolj belimo glave, kako bi se uspešno borili s težavami, do katerih prihaja glede uvrstitve naše stroke v sodobni sistem močno razvejenih znanstvenih disciplin, se ob poizkusih jasnejše opredelitve predmeta geografske znanosti znova in znova ustavljamo pri pojmi, kakor so "medsebojni odnošaji med naravo in družbo" in še posebno pri pojmu "geografsko okolje", ugotavlja